

Fremlagt på Danmarks Private Skolers årsmøde d. 28. oktober 2022 af foreningens formand, Karsten Suhr

Bestyrelsens mundtlige beretning 2022

(Præsentation)

Både den skriftlige og denne mundtlige beretning er bestyrelsens beretninger. Jeg vil derfor gerne indlede med at præsentere medlemmerne af foreningens bestyrelse:

- Bo Mehl Jørgensen, skoleleder på Frederikssund Private Realskole, næstformand i foreningen
- Morten Willas Lund, bestyrelsesformand på Stenløse Privatskole, næstformand i foreningen
- Hans Myhrmann, skoleleder på Randers Realskole
- Dan Ingemann Jensen, skoleleder på Sct. Ibs Skole i Horsens
- Dorrit Kromann, bestyrelsesformand på Sct. Josefs Skole i Roskilde
- Thomas Neessen, bestyrelsesmedlem på Laursens Realskole i Aarhus

Desuden:

Otto Strange Møller, rektor på Ingrid Jespersens Gymnasieskole i København, der er observatør i foreningens bestyrelse.

Nogen af jer vil måske undre jer over, at vi kun er syv i bestyrelsen. Det har været et usædvanligt år i den henseende. Tre bestyrelsesmedlemmer er siden sidste årsmøde udtrådt af deres skolers bestyrelser og har derfor ikke kunnet opretholde deres bestyrelsespost i vores forening. Det drejer sig om Carina Finseth, der var næstformand i foreningen, Maja Faust Rasmussen og Sven Jensen. Jeg vil gerne herfra – også selvom de ikke er til stede i dag – takke alle tre for deres arbejde og engagement for vores forening og for de frie og private skoler.

Tre repræsentanter for skolernes bestyrelser er udtrådt. Ifølge foreningens vedtægter er der to suppleanter fra skolernes bestyrelser. Disse er altså i løbet af året begge indtrådt som fulgyldige medlemmer af bestyrelsen. Derfor har vi både en vakant bestyrelsespost og to vakante suppleantposter - alle tre poster som repræsentanter for skolernes bestyrelser. Vi håber meget, at nogen af jer vil beslutte sig for at stille op til disse poster i morgen under dagsordenspunktet "Valg".

(Intro)

Vores forening, Danmarks Private Skoler – grundskoler og gymnasier, har sin historiske rod i en forening stiftet i 1891. Foreningen har gennem tiderne forandret sig i takt med den omverden og de skoler, der er hele forudsætningen for dens eksistens.

Foreningens sekretariat rådgiver i hele det spænd, som de frie og private skoler rummer i dag. Fra vuggestuer over børnehaver og SFO til selve grundskolen og de gymnasiale uddannelser.

Foreningen varetager skolernes politiske interesser med udgangspunkt i de pejlemærker, der er givet med foreningens formål og med stor bevidsthed om det fælles "VI", der binder foreningens skoler sammen - og foreningen sammen med skolerne. Det, der komprimeret bliver til 5 kernebegreber:

Traditionen, friheden, ansvaret, ambitionen og værdierne.

Foreningen varetager den enkelte skoles interesser ved samtidig at varetage sektorens interesser.

For at den enkelte frie og private skole overhovedet kan eksistere og drives, er udgangspunktet først og fremmest, at vi skal bevare muligheden for at have en skole i Danmark baseret på frihed og stærke værdier. Uden frihed, ingen frie og private skoler!

Friheden er vores grundvilkår, men friheden er bestemt ikke givet og den forpligter. Den skal hele tiden forklares og forsvares. Det har altid været nødvendigt, - og ikke mindst de seneste år har det været en vigtig og vanskelig opgave.

Med friheden medfølger ikke bare en forventning om, at skolerne tager ansvar for kvaliteten i kerneydelsen, men også en forventning om, at skolerne tager ansvar ved at levere løsninger på nogle af de forhold, som samfundet har brug for i bred forstand. Vi er både modtagere og bidragsydere i et samfundsperspektiv.

Det er en del af vores skoleforms historiske DNA at benytte retten til at være anderledes, mens vi samtidig lever op til samfundets og fællesskabets krav og forventninger.

TRADITIONEN

(Skole til tiden – skole til fremtiden)

Vores skoleform udspringer af civilsamfundet.

Initiativtagerne til skolerne er kendetegnet ved at være forældre og borgere, der ønsker en anderledes uddannelse og dannelse af børn og unge.

Det gjorde sig gældende for grundlæggerne af de første private skoler. De blev oprettet med henblik på at give børn og unge en undervisning, der sigtede på brugbare kvalifikationer til moderne erhverv i et samfund med udvikling inden for handel og industri. Udover bl.a. dansk, skrivning, regning, historie og religion, ønskede man også, at børnene skulle lære "reale fag" som matematik, fysik, naturhistorie og fremmedsprog. De blev også undervist i forhold som varekundskab, fabriks- og manufakturvæsen og teknologiske emner.

Megen af den grundforståelse vi i Danmark har af, hvad der er skolens opgave, og hvilke fag, der skal undervises i, stammer fra den frie og private skoletradition, der opstod i 1700-tallet. Det vi i dag kender som 'folkeskolen' opstod faktisk først i 1814.

De private pigeskoler - ofte kaldet Døttreskoler og stiftet og drevet af kvinder - er et andet væsentligt element i den private skoletradition. I slutningen af 1700-tallet indså man nødvendigheden af, at også piger blev undervist. Det var altså igen civilsamfundet - og ikke det offentlige, der tog initiativ. Christianshavns Døttreskole, Nathalie Zahles Skole, Marie Kruses Skole, Ingrid Jespersens Skole, Charlotte La Cours Skole og Theodora Langs Skole er eksempler på private skoler, der oprindeligt opstod som pigeskoler.

Det var både "skoler til tiden" og "skoler til fremtiden". Netop den ambition skaber en klar sammenhæng mellem de ældste skoler i foreningen og de, der findes nu.

Dengang som i dag vil forældrene have indflydelse på deres børns skolegang. Forældrene ønsker faglighed, fællesskab, holdninger, medbestemmelse, tydelige værdier, klare rammer og et konkret bud på skole og uddannelse.

Indflydelse og medbestemmelse er en demokratisk rettighed. Den udmøntes bl.a. gennem en stærk, professionel og ansvarlig skoleorganisation, der har bevidsthed om bl.a. forældrekredsens og elevernes rettigheder.

FRIHEDEN

(Frihed under ansvar)

Vores skolars eksistens bygger på balancen mellem muligheden for at drive et frit og værdibaseret undervisningstilbud og det at være legitim – legitim i lovgivningsmæssig forstand, – men også legitim i et bredere samfundsperspektiv.

Friheden er et kernebegreb for vores skoleform. Eksistensgrundlaget for de frie og private grundskoler er fastslået i grundloven, for her står, at forældre i Danmark kan selv beslutte, hvordan deres børn skal opdrages og undervises.

Bagtæppet for dette er bestemmelsen i grundlovens § 76, 2. pkt., der indebærer, at forældre kan vælge, at deres børn skal undervises et andet sted og på en anden måde end i den offentlige skole. Det eneste krav til forældrene er, at undervisningen skal stå mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen.

For at kunne være en fri grundskole i lovens forstand, og for at kunne modtage tilskud, ér der flere krav, der skal opfyldes, men frihedsrettighederne er grundlæggende de samme:

'Den idémæssige frihed' – retten til at drive en holdnings- og værdibaseret skole – og – 'den pædagogiske frihed' – retten til at udbyde et anderledes, alternativt undervisningstilbud.

De frie og private skoler er underlagt specifikke love: Lov om friskoler og private grundskoler og Lov om private institutioner for gymnasiale uddannelser. De udgør betingelserne for at være fri og privat skole i

Danmark. Skolerne er frie, men ikke frie for ansvar. Det er skolernes opgave at leve op til lovene og bekendtgørelserne. Der skal være orden i penallhuset!

Samtidig indeholder disse love og bekendtgørelser intentionen om at give de enkelte skoler frihed. Friheden til at opbygge en skole og undervisningspraksis i overensstemmelse med bestemte holdningsmæssige, pædagogiske og værdimæssige udgangspunkter. Nye aftaler, bestemmelser - og fortolkningen af lovgivningen - giver dog en klar fornemmelse af, at denne frihed indskrænkes bid for bid. Det er ligesom med salamimetoden – på et tidspunkt er der ikke mere spegepølse(!)

(Hvem bestemmer, hvor langt friheden skal række? #1)

Vi oplever bl.a. et statsligt fokus på "kvalitet" i skolen og undervisningen. Umiddelbart kan det synes vanskeligt at være imod, men i en fri og privat skolekontekst er det bekymrende, når bl.a. Styrelsen for Undervisning og Kvalitet i dens formulerede strategi vil være "retningsanvisende" og "sikre kvalitet". For hvilket syn på kvalitet i skole- og undervisningstilbud er det, Styrelsen anviser til?!

Hvis Styrelsen beslutter, hvad der er god skole - og fører tilsyn derefter - fratager den jo forældrenes og skolernes ret til at foretage denne vurdering. "Stå mål med-kravet" er bl.a. genstand for denne problematik.

(Stå mål med-kravet og frihed og folkestyre-kravet. Elastik i metermål?)

Der stilles mange krav til frie grundskoler, men intet krav er vel mere grundlæggende end "stå mål med-kravet". Fortolkningen af dette krav har kolossal betydning for de muligheder og rammer, man som fri grundskole i Danmark har for at give en undervisning i overensstemmelse med skolens holdninger, værdier og syn på undervisningspraksis. Derfor er det et problem, hvis det ikke respekteres, at stå mål med-kravet er relateret til noget bestemt i folkeskolens undervisning, nemlig målene for folkeskolens undervisning - og ikke til hvad som helst, der har med undervisning at gøre(!)

Det er intet mindre end de frie grundskolers pædagogiske frihed, der er på spil: Retten til at udbyde et anderledes, alternativt undervisningstilbud.

Enhver udlægning af undervisningsbegrebet i relation til stå mål med-kravet skal ske med respekt for den frihed, forældrene har til at præge undervisningens indhold og form. Det er skolefrihedens bagvedliggende idé. Vi er dybt uenige i Styrelsens brede fortolkning af, hvad kan lægges til grund for at sige, at en fri grundskole ikke står mål med den undervisning, der almindeligvis kræves i folkeskolen.

Stå mål med-kravet er ikke elastik i metermål. Det er vores klare holdning. Det samme gælder frihed og folkestyrekravet, som både de frie og private grundskoler og gymnasiale uddannelser skal leve op til. Også dette krav bliver fortolket meget bredt. Faktisk synes der ingen grænser at være for, hvor meget af de frie skolers virke - og hvor mange nye "forståelser" af de frie skolers rammer, der kan tolkes ind i dette krav.

Det er et kæmpeproblem for os! Skolernes retsstilling er flydende. Over de senere år har flere skoler fået frataget deres tilskud eller har mistet retten til at være fri skole, fordi de ikke har levet op til netop "stå mål med-kravet" eller "frihed og folkestyrekravet".

Det netop beskrevne har i hvert fald mindst to implikationer:

Før det første er det essentielt, at skolerne har helt "styr på penallhuset", når det kommer til det, der, jf. lovgivningen, er forudsætningerne for opfyldelsen af frihed og folkestyre-kravet og stå mål med-kravet (de forpligtende forudsætninger i relation til stå mål med-kravet er bl.a. beskrevet i den skriftlige årsberetning). Hvis skolerne ikke har styr på det, kan det få meget alvorlige konsekvenser.

For det andet betyder det, at vi som skoleforening må reagere, hver gang vi opdager, at frihed og folkestyre-kravet og stå mål med-kravet overfortolkes eller undermineres.

Om denne reaktion står vi ikke alene. Vi oplever et stærkt samarbejde mellem skoleforeningerne – og de øvrige foreninger omkring de frie grundskoler – om denne fælles sag.

Selvom skoleforeningerne har forskellige traditioner og udgangspunkter, er vi fælles om at værne om den frie skoleform med alle dens vidunderlige nuancer. Vi er fælles om at kæmpe for skolernes grundlæggende frihed. Det er ikke bare en floskel. Det er sådan, det er. Samarbejdet er præget af en enighed om principperne, indholdet og substansen. Det er også præget af enighed om strategi og aktion.

Tak for det! Vi kan meget alene! Vi kan endnu mere i fællesskab!

(Hvem bestemmer, hvor langt friheden skal række? #2)

Den statslige forvaltning er central for de frie og private skolars virke. Traditionelt har vi oplevet en statslig forvaltning, der har beskyttet og draget omsorg for den frie skolesektor. For de principper i grundloven, som sektoren har rod i. Men i øjeblikket er vi meget bekymrede.

Overlader politikerne for megen indflydelse til embedsværket?

Hvem skal bestemme, hvor langt friheden skal række? Det spørgsmål er bl.a. blevet stillet på FRISKOLERNE og Danmarks Private Skolars fællesevent på Folkemødet med titlen "Er embedsværkets magt et demokratisk problem?" og i foreningens podcastserie "Skolechat" i afsnittet; "Hvem bestemmer, hvad skolen skal?". Podcastserien er et nyt initiativ fra foreningen, som vi i høj grad håber, I både har hørt og været med til at dele i jeres netværk.

Hvorfor er vi så optaget af spørgsmålet om embedsværkets indflydelse? Det er vi fordi, den øgede regulering i regler og rammevilkår for de frie og private skoler ikke nødvendigvis sker som følge af egentlige politisk besluttede ændringer i lovgrundlaget. Den statslige forvaltning har iværksat og implementeret væsentlige stramninger af de forhold som de frie og private skoler virker under. Det er vel et demokratisk problem?!

Der er brug for politisk opmærksomhed på, at der ikke på embedsmandsniveau administreres en praksis, der udvander de frie og private skolars frihed, rammer og forældres mulighed for at etablere og drive undervisningstilbud, der er anderledes end det offentlige.

Jeg har læst Lars Findsens kontroversielle bog "Spionchefen" her i efterårsferien. Hans fremlæggelse af hændelser - og eventuelle konsekvenser af disse - bliver af gode grunde diskuteret.

Jeg faldt over en passage i bogen, der måske ikke har så meget med det substantielle at gøre, men mere er en betragtning, som giver genklang hos mig. Han skriver:

"Når politikerne bliver grebet af en stemning og et ønske om at vise handlekraft, har vi embedsmænd pligt til at gøre opmærksom på, hvad der tjener vores demokratiske samfunds interesser - også på lang sigt. Selv uhensigtsmæssig lovgivning kan være svær at komme af med."

Citatet gemmer på en dyb sandhed.

Når det kommer til embedsværket, drømmer vi om en forvaltning, hvis udgangspunkt er, at de frie skoler får så meget frihed som muligt inden for lovens rammer.

(Det frie initiativ)

Andre private aktører, der udbyder velfærdsydelser kan også berette om, hvordan deres område i stigende grad mistænkeliggøres, forskelsbehandles og sættes under en myndighedskontrol, der i sidste ende kan medføre, at det ikke som fri og privat aktør er muligt at tilbyde borgere et reelt alternativ – en anderledes måde at få løst opgaverne på.

Foreningen deltager i et samarbejde med en række andre organisationer, der ønsker at sætte fokus på borgernes frie valg og værdien af de frie og private initiativer på velfærdsområdet samt deres betydning for samfundet. Samarbejdet benævnes "Det frie initiativ".

Det er uomtvisteligt, at der på hele velfærdsområdet, som skole og uddannelse er en del af, er udfordringer, både i forhold til finansiering, rekruttering og organisering. Derfor det yderst vigtigt, at man ikke udelukker de private aktører eller udelukkende satser på de offentlige institutioner, når disse udfordringer skal løses.

Målet for gruppen om 'Det frie initiativ' er at sikre borgernes medbestemmelse og bidrage til at udvikle et godt samarbejde mellem offentlige og private aktører. For at nå dette mål er gruppen aktiv i forhold til dialogen med politikerne. Gruppen har bl.a. afholdt møder med en række partiledere for derigennem at orientere om alliancen og dens arbejde. Gruppen håber, at denne dagsorden vil blive prioriteret, f.eks. af en kommende regering. Om det lykkes, må tiden vise.

Vi er, også som sektor og forening, en del af noget større.

ANSVARET

(En attraktiv arbejdsplads)

Undervisning og uddannelse et af de velfærdsområder, hvor der er problemer med at rekruttere studerende. Færre ønsker at uddanne sig til pædagog eller lærer. Mange unge mener, at arbejdsforholdene for lærere ikke er gode nok, og at lærergerningen indebærer en lav løn, men en stor arbejdsmængde. Lærerfaget

opfattes ikke som et karrierefag, og videreuddannelsesmulighederne opfattes som ringe. Flere unge begrundes også fravalget med opfattelsen af en uambitiøs uddannelse.

Der er i september indgået forlig om en ny læreruddannelse. Det er godt. Intentionen er, at der skal være mere undervisning, større fysisk fremmøde og mere praktik. Derudover bliver speciallæreruddannelsen og to-sprogs-faget genindført i uddannelsen. Alt sammen meget fint. Vi må håbe, at det motiverer flere unge til at vælge læreruddannelsen - og ikke mindst til at blive i faget.

Det har vi som frie og private skoler også et ansvar for. Vi skal gennem vores praksis og kommunikation vise, at skolen er en attraktiv arbejdsplads med gode arbejdsvilkår - og samtidig vise, at det er en meningsfuld og berigende arbejdsplads.

En ny arbejdstidsaftale for lærere på grundskoleområdet har skullet implementeres i dette år. Vi hører – også fra Frie Skolers Lærereforening – at det er gået uden de store sværdslag. Det er flot, for netop ændringer i arbejdsvilkår kan være kimen til stridigheder. Vi håber, at vores samarbejde med fagforeningerne og de fælles møder om den nye arbejdstidsaftale har været medvirkende til, at der har været en fælles forståelse af aftalens indhold og hensigt.

Der tales sjældent om skolens øverste ledes arbejdsvilkår. At være øverste leder kan være en ensom affære, hvorfor specielt bestyrelsesformanden har et ansvar for, at øverste leder også har et godt arbejdsmiljø, så vedkommende holder længe på pladsen.

Foreningen har kæmpet, og vi vil forsat kæmpe for at ændre det nuværende lønsystem for øverste leder på grundskoleområdet. Det er helt urimeligt, at øverste leder ikke har en fast forudsigelig løn. En løn, der er sammenlignelig med lignende lederjobs. Udfordringen giver også problemer ift. rekruttering af nye ledere på skolerne.

Vi må dog erkende, at det er meget svært at få lydhørhed, både i Medarbejder og Kompetencestyrelsen og i Børne- og Undervisningsministeriet. Der er absolut ingen forståelse af problemet, og vi bliver gang på gang afvist – også selvom vores forslag ikke medfører ekstra udgifter for staten. Sisyfos gjorde det, og vi vil også blive ved med at skubbe stenen opad, men forhåbentlig ikke til evig tid, som Sisyfos var dømt til. Optimismen er begrænset, men stædigheden intakt.

Når der tales om forskellene mellem den offentlige skole og de frie og private, så er det bl.a. på styringskæden, der er en markant forskel. De offentlige skoler har skolebestyrelser, men ansvaret ligger primært hos kommunalbestyrelsen. På de frie og private skoler ligger ansvaret i skolens bestyrelse. Styringskæden slutter altså meget tæt på skolen, – det er en stor forskel og en stor fordel.

Bestyrelsesmedlemmers viden og indsigt i det organisatoriske i skolen er naturligvis et gode, men allervigtigst er forståelsen af det ansvar og den forpligtelse, som det enkelte bestyrelsesmedlem påtager sig samt bestyrelsens fælles forståelse af opgavens karakter; at fokus er på skolens langsigtede virke. Det er bestyrelsen, der sikrer rammerne og understøtter udviklingen af skolen, som den er i dag og skal være i fremtiden.

Hvilken skole er vi? Hvilken skole vil vi være fremover? De, der har ansvaret for skolen nu, har også ansvaret for, at der er en skole om 5, 10, 15 og 20 år. Et motto for skolernes bestyrelses syn på skolen kunne passende være "Vi vil altid gøre det endnu bedre!"

(Kodeks – de 7 samfundsløfter)

"Vi vil altid gøre det endnu bedre!" er også et passende motto eller slogan i relation til medlemsskolernes fælles kodeks for samfundsansvar og de tilhørende 7 samfundsløfter.

Det er nu to år siden, at medlemsskolerne i denne sal gav håndslag på at leve op til et kodeks for samfundsansvar og indfri 7 samfundsløfter.

'Kodeks – de 7 samfundsløfter' sætter nogle overordnede rammer, inden for hvilke der er plads til megen bevægelse. Det må der nødvendigvis være i en fri og privat skolekontekst. Med det fælles kodeks er det dog givet, at samfundsansvar ikke bare er noget, vi taler og skriver om. Det er noget, vi viser.

Acta – non verba. Handling – ikke kun ord, sagde vi for to år siden – det gælder stadig.

Skåret ind til benet er der tre forudsætninger for at leve op til 'Kodeks – de 7 samfundsløfter':

Skolen må skabe et nødvendigt overblik over de samfundsansvarlige aktiviteter eller indsatser, som skolen allerede har i relation til de 7 samfundsløfter.

Skolen må iværksætte nye aktiviteter eller indsatser for at kunne indfri de 7 samfundsløfter.

Desuden må skolen kommunikere til omverdenen om de aktiviteter og indsatser, skolen allerede har iværksat eller vil iværksætte.

Hvordan går det så? Ambitionen, for to år siden, var, at vi alle – alle skoler og foreningen – i 2023 kunne fremvise en række nye indsatser og aktiviteter i relation til de 7 samfundsløfter. Ambitionen er i og for sig intakt.

Det er uomtvisteligt, at der siden 2020 er sket meget i samfundet, som har skabt ”støj på linjen” og har overskygget det fælles projekt. Men lad mig her slå fast: Det er rimeligt, at resultaterne af de udtalte forventninger, vi har til hinanden, kan ses på alle medlemsskoler. Samtidig ophører arbejdet jo ikke i 2023 - det er og bliver et ”ongoing project”.

Jeg har i foråret haft rundbordssamtaler med en del af jer ledere om jeres arbejde med kodeks – de 7 samfundsløfter. Det har været interessante samtaler og deling af information og viden.

I foreningens seneste medlemsundersøgelse om skolernes arbejde med kodeks – de 7 samfundsløfter meddelte flere, at man på skolen havde drøftet, hvordan fællesværdien ”samfundsansvar” og de konkrete samfundsløfter hang sammen med skolens formulerede formål og værdisæt. Færre kunne desværre meddele, at samfundsløfterne var omsat til konkrete indsatser og aktiviteter.

Nu skal vi have alle med!

Som forening har vi naturligvis et stærkt fokus på projektet og dets succes. Hvis foreningen og skolerne skal tages alvorligt, skal der handling bag alle ordene. Den samlede succes afhænger af, at alle medlemsskolerne tager ’Kodeks – de 7 samfundsløfter’ til sig, og gør det til en del af deres virke.

For foreningen er det et stærkt motiv for arbejdet med ’Kodeks – de 7 samfundsløfter’, at vi ved, at hvis vi som skolesektor ikke tydeligt viser, at vi tager samfundsansvar, så risikerer vi, at der sker negative ændringer i vores rammevilkår, herunder de økonomiske vilkår. Det er det, vi kalder ”den brændende platform”.

Jo tættere man sidder på platformen, jo varmere er der. Det er logisk.

Som forening sidder ”vi tæt på varmen” i den forstand, at det er os, der skal svare på de kritiske spørgsmål om skoleformen fra bl.a. medier og meningsdannere. Samtidig har vi jævnlig kontakt med det politiske niveau – altså med dem, der beslutter rammerne for de frie og private skoler. Vi hører deres opfattelse af vores skoleform. Vi hører også om løsningsmodeller, som ingen medlemsskole vil ønske.

I foreningens optik er det katastrofalt, hvis vi som skoleform ikke selv tager initiativ til og ansvar for, at den negative opfattelse ændres.

Dette motiv kan måske synes langt fra den oplevede skolehverdag på medlemsskolerne.

”Vi mærker ikke noget” – kunne replikken være; ”vores skole er en succes!”, - men vil vi alle ikke altid gøre det endnu bedre?

Den politisk brændende platform er da heller ikke foreningens eneste motiv, for at få skolerne til at arbejde med kodeks – de 7 samfundsløfter. De andre motiver er måske mere nærliggende for den enkelte skole og dens aktører:

Vi tror på, at hvis den enkelte skole fortsat skal være medarbejderes, nye medarbejderes, forældres og elevers førstevalg, så er det nødvendigt at være fokuseret på mere end kvaliteten af kerneydelsen. Vi tror på, at skolens aktører helst vil identificeres med en skole og arbejdsplads, der tager ansvar for samfundet i bred forstand - både det lokale og globale samfund.

De fleste finder det helt naturligt, at organisationer og virksomheder direkte og indirekte medvirker til at løse nogle af de udfordringer, som samfundet har. Bæredygtighed og socialt ansvar er helt centralt.

Hvis man skal vælges til på markedet, så skal man have en tydelig og synlig samfundsansvarlig profil.

At tage samfundsansvar og fortælle om det, er lige nu rettidig omhu i forhold til skolens eksistens på sigt.

Når man læser skolernes værdisæt på bl.a. hjemmesiderne, står det da også klart, at det at tage samfundsansvar ligger lige for, hvis skolernes værdier forstås som levende værdier i skolernes praksis.

Det er vigtigt for os alle, at omverdenens fortælling om vores skoleform er positiv. Det er vigtigt, både i forhold til tilvalget af den enkelte skole, dens legitimitet og dens omdømme. Det er vigtigt fordi opfattelsen af vores skoleform har betydning for vores sektors rammer og eksistens.

(Fortællingen om privatskolen)

Det har enorm betydning, når den enkelte skole er synlig omkring dens konkrete engagerede indsatser og aktiviteter i skolens indre liv og i samfundet generelt. Det gør det let at forstå, hvad skolen står for. 'Fortællingen' om den enkelte medlemsskole bliver samtidig til en del af den samlede positive fortælling om alle skolerne.

Nogle gange opstår der desværre også 'fortællinger' om enkelte skoler, som kan være medårsag til et negativt syn på skoleformen.

I foråret har en række tv-dokumentarer givet et fornyet kritisk fokus. De TV2-baserede "Flugten til privatskolen" og "Herlufsholms hemmeligheder". De var noget af en mavepuster for foreningen – og de er vel næppe gået ubemærket hen på medlemsskolerne?

TV-dokumentarerne har medført stor bevågenhed og tilhørende politiske udmeldinger om ønskede stramninger.

Enkeltsager kan få stor betydning for alle. Et eksempel er sagen om den nu lukkede Havregårdens Kostskole. Hvorfor tage netop den historie op, når skolen ikke engang var medlem af foreningen, kan man spørge?!

Jo, fordi den er et eksempel på, hvordan de andre kostskoler, der ellers gør et formidabelt og vigtigt arbejde, samtidig er blevet mistænkeliggjort. Det er et eksempel på en sag, der har medført utallige tilsyn på alle kostskoler og har medført konkrete skadelige politiske krav om stramninger for kostskoleformen.

Sagen var bl.a. årsag til, at Børne- og Undervisningsministeren, Pernille Rosenkrantz-Theil, fremførte forslaget om at begrænse antallet af anbragte elever på kostskolerne til 7, hvilket de facto vil lukke kostskolerne. Det fik vi afværget, men kun lige akkurat.

Det er klart, at udsendelser som de førnævnte TV2-dokumentarer ikke er til gavn for sektoren. De efterlader et indtryk, der hænger dårligt sammen med skolernes fælles håndslag og den udtalte forventning, der er til de frie og private skoler om at tage ansvar. Vi har i foreningen kommunikeret klart, hvad der er vores grundlæggende holdninger til de problemstillinger og spørgsmål, som dokumentarudsendelserne har medført. Vi har bl.a. kommunikeret loyalt i tråd med medlemsskolernes og foreningens kodeks for samfundsansvar.

Mange er frustrerede over det til tider unuancerede billede, der tegnes af de frie og private skoler i medierne. Det bedste modsvar gives ved, at alle skoler, hver især - så konkret som muligt – fortæller og viser, hvordan den understøtter en tryk skolekultur, udlever værdierne og omsætter dem til konkrete handlinger.

Når man ser og oplever konsekvensen af udsendelser som "Flugten til privatskolen" og "Herlufsholms hemmeligheder", kan man være tilbøjelig til at tænke, at man skal stoppe med at kommunikere som skole, i frygt for at man kommer til at udtale sig på en uhensigtsmæssig måde, eller at det, man siger, bliver sat ind i en anden kontekst, end det man havde forestillet sig. Kommunikation til medier, hvor man ikke selv har medindflydelse på, hvordan ens medvirken og citater anvendes, kræver særlig omtanke. Vi skal dog fortsætte med at kommunikere stærkt - og klogt - om os selv. Foreningen opfordrer derfor til, at medlemsskolerne fortsat arbejder med at realisere 'Kodeks – de 7 samfundsløfter' og kommunikerer om de mange gode samfundsansvarlige tiltag.

AMBITIONEN

(Højere tilskud: Nej tak. Rimelige økonomiske vilkår: Ja tak)

Vi har ingen ambitioner om et statstilskud, der er meget højere. Vi ved nemlig godt, at der med pengene følger ønsker om mere styring. De seneste to finanslove og regeringens finanslovsudspil for 2023 har videreført det kendte tilskudsgrundlag, så det både på grundskole- og gymnasieniveau er status quo. Det er vi tilfredse med. For frihedens skyld.

Samtidig ønsker vi naturligvis rimelige økonomiske vilkår for vores skoleform.

De frie og private skoler modtager tilskud, der beregnes på baggrund af driftsudgifterne i henholdsvis folkeskoler og offentlige gymnasier. Der er imidlertid høje anlægsudgifter i forbindelse med bl.a. nyopførelser, tilbygninger, udgifter i forbindelse med 'grøn omstilling' og renoveringer på både folkeskoler og offentlige gymnasier, som ikke indgår i de frie og private skolars tilskudsgrundlag på trods af, at de frie og private skoler har de samme typer udgifter.

Det seneste halve års stigende inflation og meget forhøjede energipriser – ja, det generelt forhøjede prisniveau på alle varer og ydelser - har presset mange skoler. Det har været nødvendigt at regulere budgetter for derigennem at tage højde for et meget forøget udgiftsniveau. Det er i øvrigt ét godt argument for, at de frie og private skoler er nødt til at have en økonomi, hvor der i perioder genereres overskud. Skolerne skal kunne imødekomme og selv finansiere uforudsete situationer og anlægsudgifter.

Mange frie og private grundskoler og gymnasier er præget af en forholdsvis stram økonomi. Det er også svært for mange skoler at belåne deres bygninger. I en tid, hvor energipriserne er på himmelflugt, ville det være formålstjenligt, at skolerne på rimelige vilkår kunne låne til energirenoveringer og investeringer i alternative energiformer.

Det vil også være fornuftigt i et klima- og samfundsansvarligt perspektiv.

(Hvad vil vi måles på?)

Spørgsmålet om, hvor mange elever, der er på de frie og private skoler, er evigt interessant. Holdningen til, hvor mange elever, der bør være, er forskellig, alt efter hvem man spørger.

Som forening svarer vi altid, at det ikke er et mål i sig selv at rekruttere forældre og elever. Målet er at tilbyde en god skole til de forældre, børn og unge, der vil skolen og som tilvælger de værdier, skolen står på.

Vi kan konstatere, at antallet af elever på de frie og private skoler gennem mange år har været støt stigende, men også, at det nu er stagneret.

Vi vil helst ikke måles på antallet af skoler eller elever – på kvantiteten. Vores fælles ambition er, at alle elever skal blive så dygtige og livsduelige som muligt, uanset det udgangspunkt den enkelte elev har for denne udvikling. Vi vil gerne måles på kvaliteten.

At blive så dygtig og livsduelig som muligt handler ikke kun om de boglige dyder, men også kreative færdigheder, de håndværksmæssige og de skabende. Det handler også om at kunne forme sin egen livsbane. Det handler om de personlige og relationelle færdigheder, at kunne forstå egne styrker og svagheder, at indgå i forpligtende fællesskaber og ikke mindst stå ved og udtrykke egne værdier og holdninger. Man skal ikke bare blive til noget, men også til nogen!

(Elever med særlige behov)

Vores fælles ambition om, at alle elever skal blive så dygtige og livsduelige som muligt, uanset hvilket udgangspunkt den enkelte elev har for denne udvikling, har et nært slægtskab med samfundsloftet ”Skolens rummelighed og resultater”. Det er det løfte, der indebærer, at vi har konkrete aktiviteter eller indsatser, der understøtter ansvarligt optag og positiv udvikling af alle elever, uanset deres faglige, fysiske eller psykiske udgangspunkt – med andre ord; det handler om ’elever med særlige behov’.

Der er gennem mange år sket en stor forøgelse af antallet af elever med særlige behov på de frie og private grundskoler. Herunder i antallet af specialundervisnings elever, der udredes til at skulle modtage over 12 specialundervisningslektioner om ugen. Antallet er over de seneste år steget omkring 10% årligt. Dette har medført, at tilskudstaksterne har været nedadgående, og at skolerne har haft flere udgifter. Skoleforeningerne har derfor i fællesskab indstillet til næste års finanslov at øge afsnøringen til specialundervisning, så der fra 2023 bliver afsnøret 5,3 procentpoint fra statstilskuddet til inklusion og specialundervisning.

Skoleforeningerne ønsker også at undersøge, om den tilskudsordning, der blev indført i 2015, stadig giver den bedste udnyttelse af de godt 400 mill. kr., der afsnøres.

Foreningen vil også gerne se på inklusionstilskuddet. Det savner logik, at tilskuddet ikke gives på baggrund af det antal elever, skolerne har.

Mange skoler er desværre udfordret af et meget belastet PPR-system i kommunerne. PPR er underbemandet. Det giver urimelige vilkår for medarbejderne og for skolerne, de skal servicere. Alligevel må vi insistere på, at børn og unge på frie skoler skal behandles på lige fod med andre børn og unge, altså at serviceringen af de frie og private skoler må ligestilles med serviceringen af folkeskolerne.

(Skolens mangfoldighed – elevfordeling)

Vores fælles ambition om, at alle elever skal blive så dygtige og livsduelige som muligt, uanset det udgangspunkt den enkelte elev har for denne udvikling, handler også om, at *alle* skal have muligheden.

Det er vigtigt, at de forældre og elever, der deler skolens værdier, har en reel mulighed for at blive optaget på skolen. Elevernes sociale eller socioøkonomiske baggrund bør aldrig være en hindring for at gå på en fri og privat skole.

Mange politikere har blikket stift rettet mod de frie og private skoler, som de mener 'er skæve', når det kommer til den socioøkonomiske elevfordeling. En opfattelse, der understøttes af analyser fra Arbejderbevægelsens Erhvervsråd, der er tæt knyttet til Socialdemokratiet. På den anden fløj drager den liberale tænketank CEPOS helt andre konklusioner baseret på nøjagtig det samme talmateriale.

Gennem hele regeringsperioden har Socialdemokratiet ønsket og arbejdet for, at elever i skole og uddannelse – både i det offentlige og på det frie og private område - skal fordeles med fokus på socioøkonomi med henblik på at løse større samfundsmæssige udfordringer.

Den politiske aftale om en elevfordeling på det gymnasiale område er en konsekvens af denne ideologi. Det er en aftale, der forsat er megen polemik omkring.

Elevfordelingsaftalen på gymnasieområdet betyder, at eleverne fra og med 2023, i såkaldte fordelingszoner, primært i storbyerne, fordeles ud fra en algoritme, som lægger vægt på deres forældres økonomiske vilkår.

Det er den samme aftale, der sikrer, at de ramte elever ikke - i hobotal - søger mod de private gymnasier.

Det har man sikret sig, at de ikke gør ved at lave et tilskudsloft – en de facto begrænsning af elevtallet på de private gymnasier i fordelingszonerne. Foreningen har arbejdet målrettet for at hindre dette, og der er da også blevet ændret i teksten, men desværre ikke i begrænsningen.

Regeringen talte længe om at tilsvarende algoritmemodeller skulle sikre blandede skoler i folkeskoleregi. Men tæt på valgkampens begyndelse blev ansvaret for sådanne modeller placeret hos kommunerne.

Meget tyder dog på, at elevfordeling på grundskoleniveau igen bliver et tema, hvis socialdemokratiet genvinder magten. Det viser bl.a. et svar, som Børne- og Undervisningsministeren gav Mai Mercado, fra de konservative, lige før valgudskrivelsen.

Ministeren garanterer i dette svar ikke, at der i næste valgperiode ikke vil blive ændret på den nuværende lovgivning for at udvide kommunernes mulighed for at fordele eleverne ud fra deres forældres socioøkonomiske baggrund.

Ministeren garanterer samtidig ikke, at de frie og private skoler ikke vil blive straffet økonomisk gennem koblingsprocenten eller andre økonomiske incitamenter, hvis de ikke lever op til en bestemt socioøkonomisk fordeling.

Vi ønsker ikke centrale styringsmodeller. Det har vi selv et ansvar for ikke sker.

Flere af de 7 samfundsløfter berører de temaer, der traditionelt trækkes frem, når man taler om skolers sociale ansvar, blandt andet samfundsløftet "Skolens mangfoldighed", der omhandler initiativer, der understøtter optag og udvikling af alle børn og unge, uanset social baggrund.

Foreningen har i mange år foreslået, at den centrale fripladsordning forbedres, og at det kan ske ved at allokere midler fra statstilskuddet. Foreningen finder det også meningsfyldt, hvis skolerne forpligtes til at annoncere fripladsordningen synligt på hjemmesiderne.

En medlemsundersøgelse har vist at mere end halvdelen af medlemsskolerne faktisk benytter egne driftsmidler til at forbedre fripladsordningen.

En undersøgelse har i øvrigt også vist, at langt de fleste skoler har en søskendemoderation, der på ingen måde er relateret til forældreindkomst. Vi vil opfordre til, at skolerne drøfter de lokale ordninger: Hjælper vi dem, der faktisk har et behov, eller gør vi bare, som vi plejer?

Samtidig opfordrer vi skolerne til at have øje for andre økonomiske barrierer for familier, der har lave indkomster.

VÆRDIERNE

(Hvorfor er vi? Og Tak. Dette afsnit suppleres af billeder fra sekretariatet)

"Hvorfor er vi her?" Det er vigtigt, at vi alle; medlemsskoler og forening kan svare på det spørgsmål?

Det gør ikke noget, at vi minder os selv og andre om, hvorfor vi er her, og hvad det er, vi vil.

Den enkelte frie og private skoles vigtigste "hvorfor" er stærkt forankret i dens værdimæssige grundlag og fællesskab. Det er værdierne, der gør forskellen!

Hvis man besøger foreningens sekretariat og giver sig tid til at kigge lidt nærmere på vægudsmykningen, vil man finde ud af, at man er omgivet af foreningens og skolernes fælles "Hvorfor":
Hvorfor vi er her, og hvad er det, vi vil.

Vægudsmykningen er bygget op om en række citater eller slogans, der har betydning i foreningssammenhæng. Disse flankeres af "værdiord" samt af foreningens billedmandalaer.

Lad os tage et par eksempler:

(Tradition)

Man kommer op på tredje sal med elevatoren. Vender man sig om, ser man billedmandalaen "Tradition" med elementer som f.eks. foreningens gamle dirigentklokke.

Man kan læse citatet: "Altid det samme, intet nyt. Aldrig det samme. Alt nyt".

Citatet referer bl.a. til foreningens arbejde, formål, vision og sag. Det er det samme, vi arbejder med - og på at forsvare -, år efter år, men der opstår hele tiden nye kontekster, hvori dette skal ske.

Citatet suppleres af værdiord, der refererer til det historiske og grundlæggende for foreningen.

Når man betragter det, kommer man til at tænke på de skoler, der har været med hele vejen, og de personer, der har kæmpet for foreningen og gjort en forskel for sektoren og medlemsskolerne gennem årene. Det drejer sig bl.a. om de æresmedlemmer, der sidder her i dag. Jeg vil benytte lejligheden til at sige jer en stor, stor tak.

(Fornyelse)

Over for "Tradition" hænger billedmandalaen "Fornyelse".

Citatet man kan læse er: "Tidens skole – skole til tiden". Det er faktisk navnet på det tidsskrift, som foreningen udgav i sin tid.

Ordene har også fået en anden betydning over de senere år, bl.a. når vi taler om, at vores medlemsskolars succes bygger på en balance mellem historien, traditionen, og det man ved virker - og skolernes evne til at udvikle sig med tiden. At være "skole til tiden" og "skole til fremtiden".

Billedmandalen "Fornyelse" symboliserer samtidig "arbejdsmarkedet" og de mange uddannelser og erhverv, som skolegangen kan føre til. Værdiordene repræsenterer det fremadrettet og innovative.

(Samarbejde)

Hvis man er på vej ind i foreningens store mødelokale, mødes man af citatet:

"Det er en kamp, der skal vindes igen og igen. Ikke ved at kræve, men ved at skabe"

Hvad er det for en kamp, der skal vindes igen og igen?

Det kan naturligvis være op til beskueren.

Dét, der skal kæmpes for igen og igen, er "friheden", og dét "der skal skabes" er legitimitet.

Kampen for skolernes grundlæggende frihedsrettigheder kæmper vi sammen med de øvrige skoleforeninger. Jeg vil igen udtrykke en meget stor tak til alle skoleforeningerne; Lilleskolernes Sammenslutning, Foreningen af Kristne Friskoler, Deutsche Schul und Sprachverein og Friskolerne.

Også i denne sammenhæng tak til de øvrige foreninger omkring de frie skoler, - fagforeningerne. Der skal også lyde en særlig tak til Frie Skolers Lærerforening for bl.a. et tæt samarbejde om overenskomst og arbejdstid.

Jeg vil også gerne takke vores samarbejdspartnere fra de andre organisationer og virksomheder. Stærke samarbejdsrelationer til gavn for borgerne og dermed også for samfundet.

Vægdekorationen med citatet "Det er en kamp, der skal vindes igen og igen. Ikke ved at kræve, men ved at skabe" er sat ind i konteksten af samarbejde, dialog, tillid og respekt. Nødvendige "dyder" for at opnå det, man gerne vil, bl.a. i forhold til den politiske interessevaretagelse.

Politisk har året budt på rigtig mange opgaver, hvor vi har skullet forsøge at påvirke beslutninger, der i høj grad har haft negative intentioner i forhold til de frie skoler. Det har medført mange politiske kontakter, og ind imellem også muligheden for at komme med forslag til løsninger. Det er vi glade for.

Det er vigtigt for mig at pointere, at det politiske arbejde også medfører, at det er nødvendigt at finde kompromisser. Ved et kompromis får man ikke alle sine ønsker opfyldt – nogle gange handler det faktisk udelukkende om "damage control", men dialogen er vigtig – muligheden for at fremføre synspunkter og måske få rykket en smule på beslutningerne – det er det, der er afgørende og væsentligt!

Tak til alle de politiske kontakter vi har på Christiansborg – I har i den grad været behjælpelige i en til tider noget ideologisk dagsorden.

(Tydelighed)

Tilbage til vægdekorationerne på sekretariatet. Her finder vi billedmandalaen "Tydelighed", der symboliserer kommunikation sammen med citatet "Acta non Verba. Handling ikke (kun) ord" med betydningen: Det er ikke nok at have det hele i munden eller på papir, der skal handling bag. Det er nødvendigt, hvis man vil tages alvorligt, og hvis man vil opfattes som legitim.

Citatet flankeres en række værdiord, der repræsenterer det, vi gerne vil fremstå som, - som forening over for omverdenen, og som sekretariat over for medlemsskoler og samarbejdspartnere: Tilgængelig, lydhør, respektfuld, troværdig og professionel.

Tusind tak til Søren for vores samarbejde og for dygtigt at lede sekretariatet. Tak til hele vores sekretariat for at gøre en stor forskel for medlemsskoler og for foreningen. Tak til Simone, Nicolas, Erik, Thomas, Heidi, Rasmus, Christina, Anette, Stephanie og Tine. I er den daglige nerve i foreningen. Tak for jeres imødekommenhed, store hjælpsomhed og ikke mindst jeres dedikation for de frie og private skoler.

(Værdierne)

På et hjørne i gangarealet på sekretariatet finder man billedmandalaen "Værdier" sammen med et vigtigt slogan for foreningen, nemlig: "Værdierne gør forskellen". Et slogan, der nu har over 10 år på bagen.

Vi kan som frie og private skoler bygge vores virke på værdier relateret til bestemte livssyn, menneskesyn og samfundssyn og værdier relateret til synet på pædagogik, dannelse og uddannelse. Men kun ved at udleve værdierne differentierer vi os fra andre skoler. Altså: Værdierne gør forskellen!

Værdiordene omkring billedet og sloganet repræsenterer nogle af de mest populære værdier og værdiord fra medlemsskolerne.

(Det fælles)

I foreningens største mødelokale afholder bestyrelsen de fleste af sine møder. Derfor er det meget passende, at vægdekorationerne her er knyttet til fællesskabet og de værdier, der knytter skolerne sammen med hinanden og foreningen sammen med skolerne. Altså de værdier, der komprimeret bliver til de 5 kernebegreber: Traditionen, friheden, ansvaret, ambitionen og værdierne.

Jeg vil gerne takke bestyrelsen for drøftelser, for enighed og uenighed i en konstruktiv dialog og for beslutninger, der er til gavn for de frie og private skoler. Specielt tak til Morten og Bo for indsatsen i forretningsudvalget. Tak til hele bestyrelsen for jeres tid og jeres virke for foreningen Danmarks Private Skoler.

Til allersidst tusind tak til alle medlemsskolerne og til bestyrelser og ledelser, der ikke alene udfører dag til dagarbejdet og sørger for, at mange, mange tusinde elever har en fantastisk skolegang, men også sørger for at tænke langsigtet, så der også om 5, 10, 20 eller 30 år er en fri og privat skole, som er medarbejdere, forældre og elevers førstevalg.

(Den røde tråd)

"Hvorfor er vi her?" Det er vigtigt at minde os selv og andre om, hvorfor vi er her.

Vores forening består af mange forskellige skoler. Trods diversiteten er der noget, vi er fælles om.

Dette minder en simpel, men meget betydende vægdekoration om, når man besøger foreningen og træder ind i mødelokalet: En rød tråd og ordene "Det fælles".

Der er et fælles "VI", noget, der binder os sammen. Vi kalder det "Den røde tråd".

(Afslutning)

'Frihed', 'ansvar', 'ambitionen', 'traditionen' og 'værdierne'. Det hele hænger sammen. Der er en gensidig afhængighed mellem disse begreber, ligesom der er en gensidig afhængighed mellem foreningen og medlemsskolerne og en gensidig afhængighed mellem de enkelte medlemsskoler. Det, vi hver især siger, gør og står for, smitter af på alle de andre.

Det er vigtigt for os alle huske på, at vi er bundet sammen gennem indholdet af de 5 kernebegreber, der er grundlaget for vores fælles eksistens som skoleform – symboliseret af "den røde tråd":

Friheden, der er vores grundvilkår. Traditionen og den historiske sammenhæng fra de første frie og private skoler til dem, der findes nu. Det fælles pejlemærke (ambitionen); at alle elever skal blive så dygtige og livsduelige, som det er muligt, uanset deres udgangspunkt. Ansvar, der er vores legitimitet, og værdierne, der er vores eksistensberettigelse og identitet.

Tak.
